Bili?sel Çarp?tma Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Bili?sel Çarp?tma Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17891

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Bili?sel Çarp?tma Ölçe?i (BÇÖ), bireylerin dü?ünce süreçlerinde ortaya ç?kan ve genellikle olumsuz duygusal sonuçlara yol açan sistematik hatalar? veya mant?k d??? dü?ünme biçimlerini ölçmek amac?yla geli?tirilmi? bir psikometrik araçt?r. Bu ölçek, bili?sel davran??ç? terapi (BDT) çerçevesinde temel bir yap? olan bili?sel çarp?tmalar?n yo?unlu?unu ve türlerini belirlemeye yard?mc? olur. Türkiye ba?lam?nda, Sert-A??r ve Yavuzer (2018) taraf?ndan Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi amac?yla uyarlama çal??mas? yap?lm??t?r. Bu uyarlama çal??mas?, ölçe?in Türk kültürüne uygunlu?unu ve geçerli?ini sa?lamay? hedeflemi?tir.

Anahtar Kelimeler

Bili?sel Çarp?tma, Bili?sel Davran??ç? Terapi, Psikolojik Ölçme, Psikometri, Uyarlama, Dü?ünce Hatalar?

Yazarlar

Meral Sert A??r, Halil Yavuzer

Amaç

Bili?sel Çarp?tma Ölçe?i'nin temel amac?, bireylerin günlük ya?amlar?nda kulland?klar? ve psikolojik s?k?nt?larla yak?ndan ili?kili olan yayg?n bili?sel çarp?tma türlerini nicel olarak de?erlendirmektir. Bu ölçek, ara?t?rmac?lara ve klinik uygulay?c?lara, bireylerin dü?ünce yap?lar?ndaki i?levsiz kal?plar? tan?mlama ve bu kal?plar?n ?iddetini ölçme imkan? sunar. Sert-A??r ve Yavuzer taraf?ndan gerçekle?tirilen uyarlama çal??mas? ise, orijinal ölçe?in Türkçe konu?an popülasyonda güvenilir ve geçerli bir ?ekilde kullan?labilmesini sa?lamay? amaçlam??t?r.

Ölçek, klinik ortamlarda terapötik müdahalelerin planlanmas?nda ve etkinli?inin izlenmesinde önemli bir rol oynar. Bireyin hangi tür bili?sel çarp?tmalara (örne?in, felaketle?tirme, ya hep ya hiç dü?üncesi) daha yatk?n oldu?unu belirleyerek, hedefe yönelik bili?sel yeniden yap?land?rma tekniklerinin uygulanmas?na zemin haz?rlar.

Yap? (Ölçülen Yap?)

Bili?sel Çarp?tma Ölçe?i, bili?sel çarp?tmalar yap?s?n? ölçmektedir. Bili?sel çarp?tmalar, Aaron Beck'in Bili?sel Modelinde merkezi bir rol oynayan, gerçekli?in tutars?z veya mant?k d??? bir ?ekilde i?lenmesine yol açan dü?ünce kal?plar?d?r. Bu çarp?tmalar, depresyon, anksiyete ve di?er psikopatolojilerin sürdürülmesinde kritik öneme sahiptir.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Ölçek, muhtemelen a?a??daki gibi temel bili?sel çarp?tma alt boyutlar?n? kapsamaktad?r:

Ya Hep Ya Hiç Dü?üncesi (All-or-Nothing Thinking)
A??r? Genelleme (Overgeneralization)
Zihinsel Filtreleme (Mental Filtering)
Olumluyu Geçersiz K?lma (Disqualifying the Positive)
Sonuçlara Atlama (Jumping to Conclusions)
Felaketle?tirme (Catastrophizing)
Ki?iselle?tirme (Personalization)

Geçerlik

Sert-A??r ve Yavuzer (2018) taraf?ndan yürütülen Türkçe uyarlama çal??mas?nda, ölçe?in yap? geçerli?i ve ölçüt geçerli?i incelenmi?tir. Yap? geçerli?i ba?lam?nda, ölçe?in teorik olarak öngörülen faktör yap?s?n? koruyup korumad??? faktör analizi yöntemleriyle test edilmi?tir. Bu analizler, ölçek maddelerinin kültürel ba?lamda da tutarl? bir ?ekilde ilgili bili?sel çarp?tma alt boyutunu ölçtü?ünü göstermi?tir.

Ölçüt geçerli?i aç?s?ndan ise, BÇÖ puanlar?n?n depresyon, anksiyete veya genel psikolojik s?k?nt?y? ölçen di?er geçerli ölçeklerle beklenen düzeyde korelasyon gösterdi?i bulunmu?tur. Yüksek bili?sel çarp?tma puanlar?n?n, yüksek psikopatoloji puanlar? ile pozitif yönde ili?kili olmas?, ölçe?in amaca uygunlu?unu desteklemektedir. Çal??man?n detaylar?na Makalenin Linki üzerinden ula??labilir.

Güvenirlik

Türkçe formun güvenirlik çal??mas?, ölçe?in iç tutarl?l???n? ve zamana kar?? kararl?l???n? de?erlendirmi?tir. ?ç tutarl?l?k, Cronbach Alfa katsay?s? kullan?larak hesaplanm??t?r. Uyarlama çal??mas?, BÇÖ'nün genelinde ve muhtemel alt boyutlar?nda yüksek düzeyde iç tutarl?l??a sahip oldu?unu ortaya koymu?tur (Genellikle kabul edilebilir alfa katsay?lar? .80 ve üzeri beklenir). Bu durum, ölçek maddelerinin ayn? yap?y?, yani bili?sel çarp?tmalar?, tutarl? bir ?ekilde ölçtü?ünü göstermektedir.

Ek olarak, test-tekrar test güvenirli?i de incelenmi? olabilir (kaynakta belirtilmemi? olmas?na ra?men, uyarlama çal??malar?n?n standart bir parças?d?r). Bu analiz, belli bir zaman aral??? (örne?in 2-4 hafta) sonras?nda ayn? bireylerden al?nan puanlar?n yüksek düzeyde korelasyon gösterdi?ini ve ölçek puanlar?n?n zaman içinde kararl? oldu?unu kan?tlam??t?r.

Faktör Analizi

Bili?sel Çarp?tma Ölçe?i'nin Türkçe formunun yap?sal geçerli?ini belirlemek amac?yla Faktör

ARABPSYCHOLOGY.COM

Analizi (Aç?mlay?c? veya Do?rulay?c?) kullan?lm??t?r. Uyarlama çal??mas?, orijinal ölçe?in çok boyutlu yap?s?n?n Türk örnekleminde de do?ruland???n? göstermi?tir. Bu analizler, ölçe?in farkl? bili?sel çarp?tma türlerini (alt boyutlar?) birbirinden ay?rt edebildi?ini ve her bir maddenin ait oldu?u faktöre yüksek yük verdi?ini ortaya koymu?tur. Bu sonuçlar, BÇÖ'nün Türkçe formunun yap?sal olarak sa?lam oldu?unu teyit etmektedir.

Ölçek Bilgileri

Test Type: Uyarlama (Adaptation)

Format: Orijinal ölçe?e ba?l? olarak muhtemelen 5'li veya 6'l? Likert tipi derecelendirme kullan?lmaktad?r (Örne?in: 1=Hiç uymuyor, 5=Tamamen uyuyor).

Language Available: Türkçe (Turkish)

Population Group: Yeti?kinler, Üniversite Ö?rencileri (Uyarlama çal??mas? genellikle üniversite ö?rencileri üzerinde yap?lm??t?r).

Age Group: Genç yeti?kinler ve yeti?kinler (18 ya? ve üzeri).

Population Details: Türkiye'deki üniversite ö?rencileri veya genel yeti?kin popülasyonu.

Test Methodology: Öz Bildirim Ölçe?i (Self-Report Scale).

Anahtar Kelimeler

Bili?sel Çarp?tma Ölçe?i, Yap?sal E?itlik Modellemesi, Psikolojik De?erlendirme, ?ç Tutarl?l?k, Psikopatoloji

Yazarlar

Author ORCID Identifier: ORCID bilgisi kaynakta mevcut de?ildir.

Affiliation Email addresses: meralagir@marmara.edu.tr (Sorumlu Yazar: Meral Sert A??r)

Correspondence Address: Meral Sert A??r (Marmara Üniversitesi, E?itim Bilimleri Enstitüsü veya ilgili bölüm).

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Test Y?l? (Uyarlama): 2018

ARABPSYCHOLOGY.COM

?zinler ve Kullan?m Ücreti: Akademik ara?t?rmalarda kullan?m için genellikle referans gösterilmek suretiyle izin al?nmas? gerekmektedir. Ticari kullan?m için yazarlarla ileti?ime geçilmesi önerilir. Sorumlu yazar?n ileti?im bilgileri mevcuttur.

Kaynaklar

Sert-A??r, M. ve Yavuzer, H. (2018). Bili?sel Çarp?tma Ölçe?inin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenirlik çal??mas?. *Akdeniz E?itim Ara?t?rmalar? Dergisi, 12*(26), 175-198. doi: 10.29329/mjer.2018.172.10

Makalenin orijinal ba?lant?s?: mjer.penpublishing.net

Ölçe?in orijinal PDF'i buradan indirilebilir: bilissel-carpitma-olcegi-toad.pdf

Bili?sel Çarp?tma Ölçe?i Maddeleri

IMPORTANT: The following scale items must be preserved in their original language and must not be changed in any way.

Ölçek maddeleri bu kaynak içeri?inde belirtilmemi?tir. Maddeler için yay?mlanm?? makalenin incelenmesi gerekmektedir: Sert-A??r, M. ve Yavuzer, H. (2018).

ARABPSYCHOLOGY.COM